

Privatiserer bort p

Barnehageansatte som blir med over fra offentlig virksomhet til private aktører, kan miste både deler av oppspart pensjon og muligheten til å gå av med avtalefestet pensjon.

ensjonsrettigheter

ILLUSTRASJON HILDE HODNEFJELD

Flere norske kommuner satser på private aktører for å sikre barnehagedrift. I Oslo er 13 offentlige barnehager til nå lagt ut for salg eller konkurranseutsatt.

TEKST OG FOTO Kari Oliv Vedvik | kov@utdanningsnytt.no

ILLUSTRASJON Hilde Hodnefjeld

Barnehage-Norge til salgs

For å ha muligheten til å gå av med privat avtalefestet pensjon (AFP) må arbeidstakeren ha jobbet sju år hos samme arbeidsgiver før fylte 62 år. Alle som er mellom 55 og 61 år, mister dermed retten til å gå av med privat AFP hvis de må gå over fra Oslo kommune til en annen arbeidsgiver.

Utrygg hverdag

Mye er ennå uvisst da Utdanning møter noen av de ansatte i Sørhellinga barnehage i bydel Alna i Oslo. Dette er én av barnehagene som Oslo kommune har bestemt seg for å selge.

Hvem skal ta over de barnehagene som er lagt ut for salg? Hvilken bemanningsnorm vil gjelde? Og hva med de ansattes lønn og pensjonsbetingelser?

– I budsjetttrunden til bydelen fikk vi beskjed om at det ble kutt her, og jeg har fått beskjed om at jeg ble overtallig. Jeg har fått meg ny jobb, men jeg uroer meg for dem som blir igjen og spesielt dem over 55 år, forteller Kristin Grimsvang (34), som er tillitsvalgt i Sørhellinga barnehage.

Oslo kommune har bestemt seg for å selge ti barnehager (se fremdriftsplan).

Mister retten til AFP

Barne- og ungdomsarbeider Lise Ragnif har blitt 66 år og opplever fremtiden som høyst usikker.

– Jeg har jobbet i Oslo kommune i 28 år og har dermed ikke full opptjening i pensjonskassen. Planen min var å jobbe til jeg ble 67 år for å få nesten full opptjening. Nå er jeg usikker på hva som skjer med min pensjon hvis jeg blir med til en privat arbeidsgiver, sier Ragnif.

Lise Ragnif tilhører Oslo pensjonsforsikring, som gir 70 prosent av sluttlønn ved full opptjening. Denne pensjonsordningen omfattes av alle som ble ansatt i Oslo kommune før 2012. Private aktører har lavere takster, og ved en overgang fra offentlig til privat virksomhet krymper pensjonen for dem som velger å følge med over ved et eventuelt salg.

– Vi vet ikke hvor mye pensjonen krymper. Det kommer an på den private aktøren, men at den

krymper, er vi ganske sikre på. Vi har fortrinnsrett til stillinger i Oslo kommune i to år etter en eventuell overgang, men da har vi allerede mistet den sammenhengende opptjeningen av pensjon, og den krymper fra 70 til 67,3 prosent, sier Grimsvang.

Som tillitsvalgt i Sørhellinga barnehage har Kristin Grimsvang hatt mange samtaler med arbeidstakere som er fortvilet over framtidssiktene.

– Vi har ansatte her som har jobbet i barnehagen i 40 år og er over 60 år. De har ikke nødvendigvis helse til å jobbe helt til 67 år og har ønske å gå av med AFP mellom 62 og 67 år, men det kan de ikke hvis de blir med over til en privat eier. Da må de jobbe til de er 67 år. I tillegg vil de få mindre utbetalt i pensjon, forklarer Grimsvang.

Sparer på pensjonen

– Det er i pensjonene pengene ligger. Eierne kan spare store penger på å tilby en dårligere pensjonsordning, sier Ingun Ottosen, seniorrådgiver i Utdanningsforbundet.

Alle tariffavtalene som Utdanningsforbundet er en part i, har en ytelsesbasert pensjon, som gir de ansatte en god pensjon og en garanti for hvilken pensjon de får resten av livet.

Mange arbeidsgivere ønsker seg en innskuddspensjon, der de betaler inn et fast prosentvist innskudd hvert år. Det vil gi en pensjon etter hvor stor avkastning det er på innskuddet. Innskuddspensjon vil gi arbeidsgiver rimelige og forutsigbare pensjonsutgifter.

– Arbeidstakeren vil derimot få en pensjon som er helt uforutsigbar og nesten alltid dårligere enn en ytelsespensjon. Og utbetaling vil skje i et begrenset antall år, for eksempel ti år. Med andre ord: All risiko for pensjonen veltes over fra arbeidsgiveren til arbeidstakeren, sier Ottosen.

– Slutter du i kommunen og går over til en privat aktør, får du med deg en rettighet i forhold til det du har opparbeidet, men i en del tilfeller vil du få mindre utbetalt når du slutter. For å få full uttelling

Siden 1966 har det vært kommunal barnehage her. Nå må skiltet kanskje ned.

● Fremdriftsplan i Oslo

Byråden for kunnskap og utdanning vil etter gjennomført høring legge frem en sak for byrådet. Byrådet vil etter planen treffe vedtak om valg av barnehager for salg i løpet av mai 2014.

Det arbeides etter følgende foreløpige fremdriftsplan:

- Høring i barnehagenes samarbeidsutvalg og foreldreråd gjennomføres i første del av april.
- Byrådet fatter vedtak om hvilke barnehager som skal selges i løpet av mai.
- Barnehagene legges ut for salg i løpet av juni.
- Aktuelle kjøpere legger inn tilbud på barnehager innen en nærmere bestemt frist i august.
- Kontrakt med ny eier signeres i oktober.
- Oppstart med ny eier avtales i kontrakt, men vil skje innenfor tidsperioden november 2014 til januar 2015

De er opptatt av å skjerme barna, men er urolige for barnehagens fremtid: Lise Ragnif (t.v.), Kristin Grimsvang og Lisbeth Hellum.

må du stå i ordningen den dagen du går av, forklarer Ottosen.

Søker seg bort

Pedagogisk leder i Sørhellinga barnehage, Lisbeth Hellum (53), har begynt å søke nye jobber.

– Jeg føler meg som en judas, men må tenke på meg selv. Usikkerheten om hvordan det blir her, er så stor at jeg ikke kan vente og se. I tillegg vil det først være klart utpå høsten hvem som tar over her, og da er det nesten ikke jobber å søke, sier Hellum.

Hellum har jobbet i Sørhellinga barnehage i nesten ti år.

– Det er innmari trist å skulle slutte her. Dette er den fjerde barnehagen jeg jobber i. De andre var bra de også, men denne er den beste jeg har vært i. Her er det ansatte med lang erfaring og god kompetanse, det gjør jo at lønnsutgiftene er høyere her enn i barnehager med lav kompetanse.

Hellum søker jobber i andre kommunale barnehager.

– Jeg er avhengig av å få en så høy pensjon som mulig. Vi er jo ikke høyt lønnte, så for meg er det avgjørende for min økonomi at jeg får med meg en så høy prosent som mulig den dagen jeg blir pensjonist, sier Hellum.

Foreldrene har også engasjert seg og uttrykker uro for hvordan fremtiden blir. Guri Waalen Borch har to barn i Smedbakken barnehage, som også er blant dem som skal selges.

– Hos oss har en dyktig pedagogisk leder med 16 års erfaring søkt seg bort, i tillegg er det fem som kan gå av med AFP. To er helt sikre på at de kommer til å gå av. I tillegg til at det har vært en belastende og uryddig situasjon, er det veldig trist at vi mister de stabile og flinke ansatte som er med på å gjøre Smedbakken til en fantastisk barnehage. Vi er engstelige for fremtiden, sier Borch.

Ulik AFP

Det er stor ulikhet mellom AFP-ordningen i offentlig og privat sektor. AFP i offentlig sektor gir deg mulighet til å ta ut en førtidspensjon fra 62–67 år uten å måtte bruke av folketrygd- eller tjenestepensjonen. Private Barnehagers Landsforbund (PBL) og barnehagekjeden Fus har en AFP-ordning som er lik den i offentlig sektor. I privat sektor ellers (Fellesordningen for AFP) er AFP et livslangt tillegg til pensjonen din som du kan ta ut fra tidligst 62 år.

– Jo senere du starter uttaket, jo høyere vil den årlige AFP-pensjonen bli. For å ha muligheten til å gå av med privat AFP, må arbeidstakeren ha jobbet sju år hos arbeidsgiver som er med i fellesordningen før fylte 62 år. Alle som er over 55 år, mister derved retten til å gå av med privat AFP hvis de må gå over til ny arbeidsgiver, sier seniorrådgiver Ingun Ottosen.

I Oslo er tre av barnehagene konkurranseutsatt, og Norlandia Care vil ta over driften av disse.

– Norlandia Care har meldt seg ut av PBL og inn i arbeidsgiverorganisasjonen Spekter. Utdanningsforbundet er, sammen med andre arbeidstakerorganisasjoner, i en prosess for å få opprettet tariffavtale med Norlandia Care innenfor Spekter. Inntil ny tariffavtale er inngått, vil Norlandia Care være i PBLs pensjons- og forsikringsordning, sier Ottosen.

Forsøk

Byrådssekretær for kunnskap og utdanning i Oslo, Morten Bakke (H), svarer Utdanning på spørsmålene om privatisering av barnehager.

– *Kommer kommunen til å finne ordninger for de ansatte som mister muligheten til AFP ved et eventuelt salg?*

– Spørsmål om fremtidige pensjonsvilkår kan ikke besvares >

Til salgs. Sørhellinga barnehage er på listen over dem som Oslo kommune ønsker å selge.

før eventuell ny eier av barnehagen er valgt og det er kjent hva slags pensjonsordning denne tilbyr. En ny arbeidsgiver skal sikre ansattes rett til videre opptjening i en kollektiv pensjonsordning og kan velge å gjøre eksisterende pensjonsordning gjeldende for de overførte arbeidstakerne, svarer Bakke.

Oslo bystyre vedtok i forbindelse med behandlingen av budsjettet for 2013 å gjennomføre et forsøk med salg og konkurranseutsetting av barnehager.

– Hvordan er de valgte barnehagene plukket ut?

– Vi har lagt til grunn barnehagens driftskostnader. Videre har man vurdert ut fra forhold ved bygget, ved driften og forhold knyttet til regulering, områdeplaner, tomteforhold med mer.

– Hva skjer med barnehagene hvis de ikke blir solgt?

– Da fortsetter barnehagene som kommunale barnehager.

– Hvorfor klarer ikke Oslo kommune å drive disse barnehagene, men venter at andre skal klare det?

– Salg og konkurranseutsetting er ikke et resultat av at kommunen «ikke klarer å drive barnehagen». Salg og konkurranseutsetting gjennomføres som et forsøk, hvor det skal innhentes erfaringer som gir bystyret grunnlag for å vurdere om det skal legges til rette for ytterligere salg og konkurranseutsetting.

– Legger dere noen føringer på nye eieres betingelser angående tariffavtale, lønn, pensjon og bemanningsnorm?

– Hvor mange barn det skal være per barnehagelærer, reguleres i barnehageloven og er den samme for alle barnehager. Arbeidstakerne beholder sine lønns- og arbeidsvilkår slik de fremkommer i arbeidsavtalen. Dette gjelder inntil tariffavtalen utløper eller til det inngås ny tariffavtale, som er bindende for den nye arbeidsgiveren og de overførte arbeidstakere, sier Bakke, som altså ikke gir noe tilsagn om videreføring av pensjonsavtaler.

– På ansattes bekostning

Byrådsmedlem og SV-politiker Ivar Johansen er sterkt imot å selge barnehagene.

– Privat barnehagedrift går på bekostning av bemanningsnorm og de ansattes lønn og pensjon, sier Johansen.

– Bør kommunen gjøre noe for dem som mister retten til å gå av med AFP?

– De ansatte er uskyldige i det uføret de kommer opp i, kommunen bør absolutt gjøre dem skadesløse, sier Johansen.

«Salg og konkurranseutsetting gjennomføres som et forsøk.»

Morten Bakke (H)
byrådssekretær for kultur og utdanning i Oslo

Fullpri

Fem norske kommuner har ingen kommunale barnehager.

Sauherad i Telemark er en av kommunene som er satt under administrasjon av staten på grunn av dårlig økonomi. Da kommunen måtte bygge nye barnehager, fikk den ikke godkjent investeringsmidler til å bygge nytt. Løsningen ble å tilby private å bygge og drive barnehagene i kommunen. Det skjedde i august i fjor.

– Jeg har et positivt inntrykk av å bli privatisert. Både teamledermøtene og personalmøtene har blitt mer faglige, og fagansvarlige som er ansatt sentralt, kommer hit og bistår oss, forteller Tove Merete Bøhren Gimsrud (42), pedagogisk leder i Gvarv barnehage.

Grenland barnehagedrift tok over de fire siste kommunale barnehagene og har bygd nye bygg. Den siste skal ha innflytting nå i mai.

– Vi har vært med i planleggingsfasen og føler at våre ønsker har blitt hørt. Mange var veldig skeptiske på forhånd, men jeg har ikke hørt noen som har vært misfornøyd med de nye eierne, sier Gimsrud.

– Har dere beholdt de samme lønns- og pensjonsbetingelsene?

– Vi har den samme lønnen, men taper litt pensjon. Jeg har ikke oversikt over hvor mye det er snakk om.

– Mistet noen av de ansatte muligheten til å gå av med AFP?

– Det var ei som skulle gå av med AFP. Hun fikk beholde den kommunale jobben og ble leid inn som støtteassistent til hun gikk av. Her har vi funnet gode løsninger, og folk er fornøyd, sier Grimsrud.

I Sokndal i Rogaland har de også privatisert barnehagedriften. Barnehagelærer Elisabeth Løtoft er godt fornøyd med de nye eierne.

– De fleste fikk mer lønn, og vi følte vi fikk det bedre. Vi er like mange ansatte. Jeg er veldig fornøyd med Fus, som har overtatt driften av de fleste barnehagene her i kommunen, forteller Løtoft til Utdanning.

– Mistet noen anledning til å gå av med AFP på grunn av overgangen?

– Det har jeg ikke hørt om. Det er sju år siden alle barnehagene ble private, og jeg kan ikke komme på at det har vært noe negativt knyttet til overgangen, sier Løtoft.

– Pass på pensjonen

Også Austevoll kommune i Hordaland har helprivatisert barnehagesektoren. I februar 2011 ble

privatisert

den siste av de kommunale barnehagene solgt til Trygge barnehager. Laila Persson Haugland var styrer i den kommunale barnehagen, og hun var skeptisk til at barnehagen skulle selges til private eiere.

– *Hvordan ble overgangen?*

– Vi hadde en ombygningsperiode og holdt hus i midlertidige lokaler. Det var en kaotisk tid. Den nye barnehagen ble bygd på samme tomt som den gamle. Tidligere hadde vi plass til om lag 30 barn, i den nye var det plass til 70. Det sier seg selv at det fysiske arealet ble knapt, forteller Haugland.

Antallet barn per voksen gikk opp, og åpnings-tiden ble utvidet.

– Det gikk opptil 20 barn på tre voksne på storbarnsavdeling og 14 barn på tre på småbarnsavdelingen. Det ble langt vanskeligere å få til planleggingstid etter at vi ble solgt.

Haugland gikk av med fortidspensjon da hun ble 62 år i desember 2012.

– Utdanningsforbundet gjorde meg oppmerksom på at jeg måtte passe på rettighetene mine. Jeg nektet å skrive under før jeg var trygg på at jeg fikk med meg muligheten til å gå av med AFP.

– *Hadde du fortsatt lenger hvis du hadde jobbet i den kommunale barnehagen?*

– Det ser jeg ikke bort fra. Det var en flott arbeidsplass, sier Haugland.

Dyrere drift

I Bømlo kommune i Hordaland har barnehagene vært drevet av private siden 2004. Tillitsvalgt i Utdanningsforbundets lokallag, Solbjørg Brakedal, jobber selv i barnehage.

– *Hvordan er de ansatte fornøyd med kvaliteten på barnehagene?*

– De tillitsvalgte gir uttrykk for at det er mye som er bra og at barnehagen har system og gode strukturer for mye av arbeidet de driver. Fasilitetene er gode, seks av åtte barnehager har lokaler fra 2000-tallet eller nyere. I tillegg flytter én barnehage inn i nye lokaler i august. Likevel mangler det arbeidsplasser til de ansatte, noe som vil bli enda mer utfordrende dersom planleggingstimen skulle bli lagt til arbeidsplassen. Det er problemer med å skaffe kvalifisert arbeidskraft som vikar.

– *Har de ansatte samme lønns- og pensjonsbetingelser som før?*

– Da tre av barnehagene ble privatisert i 2002, fattet kommunestyret vedtak om at de ansatte skulle sikres en likeverdig pensjonsordning med

«Vi har den samme lønnen, men taper litt pensjon.»

Tove Merete Bøhren Gimsrud pedagogisk leder i Gvarv barnehage i Sauherad

det kommunalt ansatte hadde. I dag er imidlertid alle barnehagene med i PBL, med de lønns- og arbeidsvilkår som følger av tariffavtalen der. Det vil si at de ikke har samme lønns- og pensjonsbetingelser som før.

– *Har dere andre tanker eller betraktninger om privatisering av barnehager?*

– Kommunens intensjon har vært å spare penger, både på bygging og drift av barnehagene. Det kan se ut som om dette var lurt de første årene, da det var behov for storstilt utbygging av barnehageplasser. Problemene har oppstått de siste årene, idet vår kommune har kommet veldig dårlig ut i forbindelse med finansieringsordningen og tilskuddet til barnehagene. Siden vi ikke har kommunale barnehager, må vi betale etter nasjonale satser. Kommunens beregninger viser at dette medfører merkostnader for kommunen på flere millioner kroner årlig, sier Brakedal.

Utrygghet preger mange eldre arbeidstakere når de må over til private eiere.